

Provinciale Staten van de Provincie Zeeland
Postbus 6001
4330 LA MIDDELBURG

Onderwerp
PFAS

Zaaknummer
142760

Middelburg, 19 april 2022

Geachte voorzitter,

Met deze brief informeren wij PS voorafgaand aan commissievergadering over de recente ontwikkelingen in het dossier PFAS Westerschelde en Kanaal Gent-Terneuzen.

Dit doen wij via de indeling die ook in onze vorige brief is benoemd:

- 1) Zorgen dat de PFAS-vervuiling in de Westerschelde en het Kanaal Gent-Terneuzen wordt verminderd
- 2) Antwoorden voor de inwoners van Zeeland krijgen
- 3) Eigen, provinciale verantwoordelijkheid nemen
- 4) Verbeterpunten uit PFAS-dossier

De vorige voortgangsbrief betrof de periode van 20 januari 2022 tot en met 10 maart 2022. Deze brief betreft de periode 10 maart 2022 tot en met 12 april 2022.

Aangezien het een korte periode betreft en binnenkort de nieuw aangestelde coördinatoren met een plan van aanpak komen, hebben wij de voortgangsbrief van maart als basis genomen, en onderstaand in cursief de updates aangegeven.

Voortgang

1. Zorgen dat de PFAS-vervuiling in de Westerschelde en het Kanaal Gent-Terneuzen wordt verminderd

a. Landelijk traject

In het landelijke bestuurlijk overleg Bodem is de aftrap besproken van het eerder aan de Tweede Kamer aangekondigde traject om blootstelling van mensen aan PFAS te verminderen. In de vorige brief hebben wij u op hoofdlijnen geïnformeerd over het beoogde traject. Hiervoor bereiden de Ministeries IenW, LNV en VWS gezamenlijk een opdracht voor het RIVM voor. Dit gaat om een traject dat drie jaar gaat lopen, waarbij jaarlijks wordt gekeken welke maatregelen genomen kunnen worden om de blootstelling aan PFAS te verminderen.

Update april: De ministeries hebben inmiddels de gezamenlijke voorbereiding voor de opdrachtverlening afgerond, waarmee het onderzoekstraject van het RIVM op korte termijn gaat lopen.

Verantwoordelijke partij: Ministeries IenW, LNV en VWS als opdrachtgever van RIVM Rol provincie: Gedeputeerde Van der Velde is uitgenodigd om deel te nemen aan landelijk bestuurlijk overleg Bodem waarin dit traject is opgestart en van waaruit dit traject wordt opgevolgd.
--

b. Coördinatie vanuit Rijk

Op 22 februari 2022 is de antwoordbrief van de minister en staatssecretaris van IenW ontvangen op onze brief van 25 januari 2022. Hierin wordt, in lijn met de signalen die minister Harbers ook al telefonisch had aangegeven, bevestigd dat zij de verschillende partijen vanuit hun eigen verantwoordelijkheid bij elkaar aan tafel willen brengen. Minister Harbers zal op 25 maart ook met de Vlaamse minister Demir over de PFAS-ontwikkelingen spreken.

De bewindspersonen geven blijk waardering te hebben voor de manier waarop partijen elkaar weten te vinden en geven aan de voorkeur te hebben om op hoogambtelijk niveau een coördinator aan te wijzen die overzicht en samenhang moet brengen in alle acties die al zijn uitgezet. Zij vragen tegelijkertijd van de Provincie om eveneens een coördinator op hoogambtelijk niveau aan te wijzen. Afgesproken is om hierin bestuurlijk overleg op 29 maart het gesprek over te voeren. Minister Harbers en staatssecretaris Heijnen hebben aangegeven samen dit overleg te willen voeren. Onze inzet is dat in dat overleg knopen worden doorgemaakt over op welke manier we verdere versnelling kunnen krijgen in te nemen acties en te zetten stappen. Wij zijn daarbij niet gehecht aan welke naam de functie krijgt en of dat het één of twee personen moeten zijn. Wij hechten er het grootste belang aan dat er meer kracht ontstaat om door te duwen op te nemen acties en een bestendige lijn naar Vlaanderen wordt gecreëerd.

In hun brief waarschuwen de minister en secretaris tevens dat zij geen snelle oplossingen verwachten, gezien het karakter van PFAS. Wij zijn ons bewust dat ook als het lukt de lozingen PFAS op korte termijn substantieel te verminderen, dat PFAS nog lang in het milieu aanwezig zal zijn.

Update april: Met onze brief van 31 maart 2022 hebben wij u geïnformeerd over de uitkomsten van het bestuurlijk overleg met minister Harbers en staatssecretaris Heijnen van 29 maart 2022. De aangestelde coördinatoren, Liz van Duin en Maarten de Hoog, zullen in uw Commissie Ruimte van 22 april 2022 aanwezig zijn om zich voor te stellen en kort hun rol en taak toe te lichten.

Verantwoordelijke partij: Ministerie IenW, waarbij wordt gevraagd als provincie de coördinerende rol mee in te vullen.
--

c. Gebiedsgericht traject Aanpak verontreiniging Westerschelde en Kanaal Gent-Terneuzen

Internationale Schelde Commissie

In navolging op de uitkomsten van de vergaderingen van de Internationale Schelde Commissie is op 4 februari 2022 overleg gevoerd met Bernard de Potter, voorzitter van de Internationale Schelde Commissie, en Leon Dhaene, secretaris van de Internationale Schelde Commissie. Vanuit Nederland/Zeeland waren hierbij aanwezig Theo van de Gazelle, hoofdingenieur-directeur Rijkswaterstaat Zee en Delta en gedeputeerden Anita Pijpelink en Dick van der Velde van de Provincie Zeeland. Van gedachte is gewisseld over op welke manier Frankrijk, Wallonië en Brussel bij het vraagstuk dat speelt betrokken kunnen worden. Tevens is de mogelijkheid besproken dat Vlaanderen en Nederland bilateraal onder de vlag van de Internationale Schelde Commissie het voortouw nemen om reductieafspraken te maken. Deze suggestie komt voort uit het Vlaamse beeld dat er maar een beperkt deel van de verontreinigingen vanuit Wallonië en Frankrijk zou komen. Verzocht is om de monitoringsgegevens op dat vlak uit te wisselen en te bekijken, zodat een dergelijke route onderbouwd kan worden gekozen.

Rijkswaterstaat is ondertussen bezig met de voorbereiding voor de Internationale Schelde Commissie van een expert meeting PFAS, om vertegenwoordigers van alle aan de ISC deelnemende delegaties mee te nemen in de problematiek. Dit is van belang om de urgentie duidelijk onder de aandacht te brengen bij alle delegaties.

Update april: De expertmeeting is gepland op 13 juni 2022.

Verantwoordelijke partij: Ministerie IenW/ Rijkswaterstaat Zee en Delta Rol provincie: Urgentie vanuit Zeeland blijven aangeven
--

Vlaams-Nederlandse contacten

In de vorige voortgangsbrief is melding gemaakt dat alle PFAS-meetgegevens in Vlaanderen via de PFAS-verkenner openbaar worden gemaakt. Intern bij de provincie is gekeken naar die meetresultaten en wat daaruit kan worden afgeleid. In de komende weken zal ambtelijk in gesprek worden gegaan met de Provincie Antwerpen en Provincie Oost-Vlaanderen over de invloed op de vergunningverlening. Deels is dit vooruitlopend op het uitgebreidere bronnenonderzoek dat Rijkswaterstaat samen met de

Vlaamse Milieumaatschappij doet voor het Kanaal Gent-Terneuzen. Afronding van dat bronnenonderzoek wordt voor de zomer verwacht.

Update april: Recentelijk zijn er ook nieuwe berichten over plastic korrels (nurdles) in de Westerschelde.

In 2020 heeft DCMR een project uitgevoerd, gericht op het voorkomen van vrijkomen en verspreiden van kunststof korrels. In het kader van dit project zijn inspecties en cultuuronderzoeken uitgevoerd. In Zeeland zijn Dow, Trinseo en ook Eastman hiervoor bezocht. Bij de Zeeuwse bedrijven zijn toen geen overtredingen geconstateerd: de handelingen met plastic korrels bij die bedrijven leidden niet tot het vrijkomen daarvan in het milieu. Gezien is dat bedrijven het voorkomen van morsen adequaat oppakken. Zij doen dit niet alleen vanwege milieu-redenen, maar vooral vanwege veiligheid, kwaliteit, efficiëntie, of kostenbeperking. Dow en Trinseo hebben de Operation Clean Sweep ondertekend.

In 2022 zullen we opnieuw extra aandacht aan dit onderwerp besteden en daarvoor werken we samen met DCMR, RUD-Zeeland, Rijkswaterstaat en ook gemeenten.

In de gesprekken met de Vlaamse vergunningverleners en in bovengenoemd traject voor reductiedoelstellingen via de Internationale Schelde Commissie zullen wij ook voor omgang met plastic korrels aandacht vragen.

Vanuit Rijkswaterstaat Zee en Delta is contact onderhouden ten aanzien van de ontwerpvergunning voor Indaver en daarop een advies uitgebracht richting bevoegd gezag in Vlaanderen. Meer daarover verderop in deze brief ten aanzien van de processen naar aanleiding van de verdragen van Helsinki en Espoo.

Aan Vlaamse kant lopen momenteel verschillende ontwikkelingen:

- De parlementaire onderzoekscommissie PFAS-PFOS heeft haar interviews begin februari afgerond. De verwachting is dat de conclusies en aanbevelingen uit het onderzoek op korte termijn worden gepresenteerd.
- Minister Demir heeft het beroep van 3M tegen de aanscherping van de lozingsnormen voor PFAS door de Provincie Antwerpen in de vergunning afgewezen. Daarnaast heeft 3M bij de OVAM het verplichte bodemonderzoek voor de omgeving van haar fabriek aangeleverd. In de Vlaamse pers wordt melding gemaakt van uitkomsten, maar het bodemonderzoek of conclusies daaruit is nog niet openbaar beschikbaar.
- Voor heel Vlaanderen zal een onderzoek naar blootstelling en effecten van PFAS worden uitgevoerd. Het doel van dit onderzoek is vergelijkbaar met het Nederlandse landsbrede onderzoekstraject.

Update april: Op 28 maart is het eindverslag¹ van de Vlaamse parlementaire Onderzoekscommissie PFAS-PFOS "over het onderzoek naar de aanpak van de met PFOS vervuilde gronden op de Oosterweelwerf en de gevolgen voor de volksgezondheid" uitgebracht. In het rapport worden aanbevelingen gedaan voor de toekomst. Deze aanbevelingen zijn enerzijds aandachtspunten voor het Vlaams parlement zelf bij het vaststellen van nieuw beleid en het controleren van de Vlaamse regering. Anderzijds zijn het aanbevelingen voor de Vlaamse regering. Dat is ook de reden dat bij de presentatie gewezen is op de samenhang met het voortgangsverslag van Karl Vrancken als opdrachthouder PFAS. Omdat daarin de acties van de Vlaamse regering worden benoemd. De aanbevelingen betreffen onder andere:

- *De omgang met 3M (zowel met aanbevelingen over het verhalen van schade en verscherpt toezicht en handhaving.*
- *PFAS en PFOS met de inzet op een Europees verbod en advies aan de federale overheid voor de verplichting aan om de aanwezigheid van PFAS op het etiket van consumentengoederen te vermelden.*
- *Het totaal van vergunningverlening tot handhaving met aanbevelingen voor systeemverbeteringen, betere coördinatie, informatie-uitwisseling en personele capaciteit.*

In dezelfde week heeft de Vlaamse opdrachthouder PFAS Karl Vrancken zijn tweede tussentijdse PFAS-rapport uitgebracht. In onze brief van 25 januari 2022 hebben wij u al gewezen op het eerste deel van dit rapport, het onderzoeksverslag. Daaraan is een managementsamenvatting² toegevoegd,

¹ [Commissieverslag \(vlaamsparlement.be\)](https://www.vlaamsparlement.be/commissieverslag)

² https://assets.vlaanderen.be/image/upload/v1648799713/PFAS_-_Samenvatting_Tweede_rapport_-_Van_kennis_naar_actie_-_1-4-2022_mmkg90.pdf

waarin acties op gebied van opbouw van kennis en informatie, communicatie en betrekken van stakeholders en co-creatie worden neergezet. Voor Zeeland is het meest relevant de acties die op het gebied van beleid en regelgeving zijn genomen:

- In het tweede tussentijds rapport wordt een tijdelijk handelingskader voor PFAS in verschillende milieucompartimenten voorgesteld. Het gaat om een optimalisatie, uitbreiding en afstemming van bestaande en nieuwe regelgeving en kaders. Het gaat om handelingskaders voor: risicolocaties en milieugezondheidskundige aandachtsgebieden, grondverzet, bodemverbeteraars, drinkwater, retour bemalingswater, oppervlaktewater, lozing afvalwater, zwem- en recreatiewater en lucht. Aangezien het om aspecten gaat die in Nederland in verschillende regelingen en normen is vertaald, moet nog worden bekeken hoe de Vlaamse handelingskaders zich verhouden ten opzichte van Nederlandse normen.
- Onder het handelingskader lozing afvalwater wordt melding gemaakt dat er in Vlaanderen momenteel 30 bedrijven zijn die bijzondere lozingsnormen hebben voor PFAS. Het departement Omgeving heeft een bijstellingsprocedure opgestart voor de vergunningen van alle bedrijven met bijzondere lozingsnormen voor PFAS.
- Het Departement Omgeving werkt verder aan een aanscherping van sectorale lozingsnormen PFAS en bijstelling van de bijzondere lozingsnormen PFAS. Zo wordt ervoor gezorgd dat in alle sectoren waar PFAS geloosd of uitgestoten wordt, de emissies (naar water, bodem, lucht) worden vermindert. Door het invoeren van een registerplicht voor gevaarlijke stoffen, zou het gebruik van PFAS meer nauwgezet opgevolgd kunnen worden. De haalbaarheid van zo'n registerplicht wordt onderzocht. Een geïntegreerde GIS-gekoppelde vergunnings- en milieukwaliteitstool zorgt voor data die beleidsbeslissingen ondersteunen.

De coördinatoren hebben op korte termijn overleg met de Vlaamse opdrachthouder Karl Vrancken om de samenwerking Vlaams-Nederlands verder in te gaan vullen.

Verantwoordelijke partij: Coördinatoren PFAS
Rol provincie: Bilaterale contacten onderhouden

Oosterweelverbinding en PFAS

De afgelopen anderhalve maand heeft het grondverzet voor de Oosterweelverbinding stil gelegen, naar aanleiding van de uitspraak van de Raad van State in België. In deze periode heeft de Commissie Grondverzet onder leiding van Karl Vrancken een nieuw advies³ uitgebracht voor het omgaan met de met PFAS vervuilde grond. Op verzoek van omwonenden van het project zijn twee Nederlandse leden aan deze commissie toegevoegd, te weten Prof. De Boer van de VU Amsterdam en dhr. Wintersen van het RIVM. Naar aanleiding van de aanpassingen van de technische verslagen zijn de werkzaamheden op 7 maart weer opgestart. De nieuwe aanbevelingen en technische verslagen hebben geen invloed op het zand dat in het Schaar van Ouden Doel mag worden gestort, omdat het daarbij enkel gaat om schonere grond.

Verantwoordelijke partij: Lantis
Rol provincie: Met Rijkswaterstaat bewaken dat stortingen in de Schelde conform vergunning zijn

d. Werkgroepen

Eerder is de PFAS werkgroep 'Grensoverschrijdende aspecten' ingericht met deelnemers van de Zeeuwse overheden, het ministerie en een vertegenwoordiging van Vlaamse partijen. Wij hebben vanuit de provincie aangeboden om de voorzitter vanuit Rijkswaterstaat te ondersteunen bij het plannen en het secretariaat voor dit overleg, om zodoende te zorgen dat deze werkgroep vaker bij elkaar kan komen.

Update april: Het eerstvolgende overleg zal op 22 april plaatsvinden.

Verantwoordelijke partij: Rijkswaterstaat Zee en Delta
Rol provincie: Ondersteunen in planning en agendaopzet

³ <https://www.vlaanderen.be/pfas-vervuiling/nieuwsberichten/commissie-grondverzet-oosterweel-formuleert-advies-over-technische-verslagen>

2. Antwoorden voor de Zeeuw krijgen

a. Voedselveiligheidsonderzoek

Er zijn in november 2021 twee opdrachten verleend. De eerste opdracht aan Wageningen University & Research (Wageningen Marine Research en Wageningen Food Safety Research). Deze opdracht omvat het verzamelen van materiaal (vissen, schaal- en schelpdieren, zeegroenten) en de chemische analyse daarvan. De tweede opdracht is verleend aan het RIVM. Het RIVM voert een risicobeoordeling van PFAS aanwezig in vissen, schaal- en schelpdieren en zeegroenten uit de Westerschelde uit in twee fases.

In de eerste fase heeft het RIVM een verkennende risicobeoordeling uitgevoerd. Wij hebben u op 22 februari 2022 geïnformeerd over de uitkomsten van de verkennende risicobeoordeling. Wij verwachten dat in de eerste helft van april het totale onderzoek door het RIVM kan worden opgeleverd. Voor de advisering over het eten aan de sportvisserij en recreanten die zelf vis of garnalen vangen, oesters en mosselen rapen of zelf zeegroenten snijden is de GGD Zeeland aan zet, waarbij insteek is om gezamenlijk met GGD Zeeland, Rijkswaterstaat, gemeenten en provincie een dergelijk advies te communiceren. Voor wat betreft de beroepssector zijn de ministeries van LNV en VWS samen met de NWWA de partijen die aan de keuze zullen maken over het wel of niet nemen van maatregelen.

Update april: Zoals in de Commissie Strategische Opgaven van 18 maart jongstleden gemeld is de oplevering van het onderzoek vertraagd en zal dit in mei verschijnen. De vertraging is veroorzaakt door ziekte van laboratoriummedewerkers in januari en februari waardoor meetresultaten later beschikbaar zijn gekozen.

Verantwoordelijke partij: RIVM risicobeoordeling, GGD advisering sportvissers en zelf gevangen voedsel, NWWA, LNV en VWS voor beroepsvisserij Rol provincie: Communicatie adviezen en rapport RIVM

Onderzoek Zwemwater

In november informeerden wij u al over het aanvullende onderzoek van het ministerie van IenW, dat door Rijkswaterstaat wordt ingevuld. Er wordt over de vorm van het onderzoek afgestemd met GGD Zeeland en met ons als provincie vanwege onze wettelijke rol vanuit de zwemwaterkwaliteit.

Update april: Dit jaar worden drie zwemwaterlocaties onderzocht op PFAS; het gaat om Perkpolder, Baarland en Vlissingen. Uit eerder onderzoek dat het RIVM deed bij Berkendonk (Noord-Brabant) kwam naar voren dat zwemmers weinig risico lopen. Uit literatuur blijkt dat de opname van PFAS via de huid minimaal is en het inslikken van zwemwater zeer beperkt zal zijn. Daarbij is de blootstellingsduur, het aantal uren dat gezwommen wordt, ook beperkt. Maar de Provincie Zeeland en het Rijk willen duidelijkheid voor inwoners en recreanten over hoe veilig het is om te zwemmen in de Westerschelde. Daarom heeft Rijkswaterstaat aan het RIVM gevraagd een risicobeoordeling te maken op basis van al bestaande gegevens van het meetpunt op de grens met Vlaanderen. De risicobeoordeling gaat uit van een 'worst case' benadering; op het grensmeetpunt zijn de PFAS-waarden het hoogst van de hele Westerschelde. Gestreefd wordt om deze risicobeoordeling op basis van de bestaande gegevens zo snel mogelijk na 1 mei op te leveren, uiterlijk 1 juni. Na dit zwemseizoen wordt bekeken of de nieuwe meetgegevens van de drie nieuwe locaties aanleiding geven om de risicobeoordeling te herzien.

Verantwoordelijke partij: Rijkswaterstaat/ Ministerie IenW in afstemming met GGD. Rol provincie: Bevoegd gezag voor zwemwaterlocaties en afstemming ivm met PFAS

b. Gezondheidsonderzoek GGD Zeeland

Zoals in de Commissie Ruimte van 28 januari jongstleden toegezegd is, is in het bestuurlijke overleg met de Westerscheldegemeenten gesproken over een mogelijk gezondheidsonderzoek door de GGD Zeeland. De gemeenten hebben aangegeven dit verder via het Algemeen Bestuur van de GGD Zeeland te gaan bespreken. Wij hebben aangegeven dat de Provincie Zeeland dan geen parallel gesprek/ traject zal opzetten en de besluitvorming vanuit het AB GGD Zeeland afwacht en het idee van het betrekken van huisartsen hierbij meegegeven. Wij hebben aangegeven dat als er behoefte is aan hulp hierbij, wij daartoe uiteraard bereid zijn.

Verantwoordelijke partij: Algemeen Bestuur GGD Zeeland Rol provincie: Op verzoek hulp hierin bieden
--

c. Brandweerlocaties

In Vlaanderen is in het afgelopen jaar in sneltreinvaart een inventarisatie gemaakt van risicolocaties met betrekking tot PFAS. Wat daarin opvalt is, dat er in Vlaanderen veel locaties in beeld zijn gekomen waar de brandweer heeft geoefend of waar een grote (industriële) brand is geweest. Bekend was al dat in blusschuim en –poeder in het verleden PFAS is gebruikt vanwege de nuttige eigenschappen. Een voor één wordt op die locatie gemeten naar PFAS. Vooralsnog zijn daar zowel locaties afgevallen waar niets aan de hand was, als locaties naar voren gekomen waar direct maatregelen zijn genomen.

In overleg met de gemeenten over PFAS is aan de gemeenten meegegeven om na te denken of er specifieke locaties zijn die met dit in het hoofd naar boven komen. Vanuit overwegingen ten aanzien van gezondheid van inwoners kan het dan verstandig zijn op dergelijke locaties een bodem- en/of grondwatermonster te laten bemeten op aanwezigheid van PFAS. Op een later moment kan het zinvol zijn om een complete inventarisatie à la Vlaanderen te maken.

Verantwoordelijke partij: Gemeenten Rol provincie: Op verzoek hulp hierin bieden

Provinciale verantwoordelijkheid pakken

a. Inventarisatie PFAS in indirecte lozingen

In opdracht van GS verlenen de omgevingsdiensten vergunningen voor indirecte lozingen van afvalwater en houden daar toezicht op. Er is sprake van een indirecte lozing als afvalwater op een riool, waterzuivering van derden of een ander ‘werk’ geloosd wordt.

In aanvulling op eerder uitgevoerde onderzoeken in de tweede helft van 2021, waar wij u over hebben geïnformeerd, is met ingang van 2022 bij een aantal bedrijven die opgenomen zijn in het meetprogramma, PFAS toegevoegd aan het analysepakket van de bemonsteringen.

De resultaten zullen na het 1e halfjaar 2022 worden geëvalueerd met de omgevingsdiensten waarna afspraken over voortzetting volgen.

Verantwoordelijke partij: Provincie Zeeland in samenwerking met RUD Zeeland en DCMR

b. RWZI Bath

Update april: De Omgevingsdienst Midden- en West Brabant (OMWB) geeft aan dat ATM nog geen ‘Vermijdings- en Reductieprogramma (V&R)’ heeft ingediend. Hoewel de planning was dat ATM dit reeds in februari zou indienen, wordt dat waarschijnlijk april, maar mogelijk nog later.

Wij hebben OMWB laten weten dat wij verder uitstel niet wenselijk vinden en gaan hierover nogmaals het gesprek aan met OMWB. Daarnaast verkennen wij de mogelijkheden van het ambtshalve aanpassen van de omgevingsvergunning van de RWZI Bath om te voorkomen dat er PFAS houdend afvalwater wordt verwerkt.

Verantwoordelijke partij omgevingsvergunning ATM: Provincie Noord Brabant Uitvoerende partij VTH taken ATM: Omgevingsdienst Midden- en West-Brabant Eigenaar en vergunninghouder RWZI: Waterschap Brabantse Delta
--

Rol Provincie Zeeland: Bevoegd gezag voor omgevingsvergunning RWZI Bath Rol Rijkswaterstaat: Bevoegd gezag voor lozing RWZI Bath

c. Grote projecten Natuurpakket Westerschelde en Waterdunen

In de Commissie Ruimte van 28 januari jongstleden is verzocht in de volgende voortgangsbrief uitgebreider in te gaan op het Natuurpakket Westerschelde en op effecten van de PFAS-problematiek voor de Hedwigepolder en project Waterdunen. Over het Hedwigeproject hebben we u tevens op 2 februari jongstleden een brief gestuurd, is in Provinciale Staten van 11 februari hier debat over gevoerd en is op 25 februari tijdens het werkbezoek aan de Hedwigepolder toelichting gegeven. Gezien het verzoek op 28 januari zetten wij hierbij nogmaals uiteen de aandacht die voor PFAS in relatie tot de Hedwigepolder en Natuurpakket Westerschelde is en vervolgens ook de stappen die ten aanzien van Waterdunen zijn en worden genomen.

Hedwigepolder

Eerdere aandacht landelijk voor PFAS in de bodem leidde tot onderzoek ten behoeve van de bodemkwaliteitskaart PFAS Zeeuws-Vlaanderen⁴. In dat kader zijn er in de Hertogin Hedwigepolder 20 boringen verricht. Van iedere boring is de laag 0-0,5 meter beneden maaiveld en 0,5-1,0 meter beneden maaiveld geanalyseerd. De hieruit voortkomende dataset leverde één uitschieter op met hogere meetwaarden voor PFBA, PFOA en PFOS. De overige meetwaarden waren conform de landelijke achtergrondwaarden.

In aanvulling hierop is in de tweede helft 2021 naar aanleiding van de levende vragen rond PFAS opdracht gegeven voor metingen in grondwater en oppervlaktewater in het Hedwigegebied. Hiervoor zijn vier peilbuizen geplaatst. Drie aan de randen van het gebied (tegen de Westerschelde, tegen de Prosperpolder, tegen de nieuwe dijk) en één tegen de locatie van de bodemming met de uitschieter. Daarnaast zijn oppervlaktewater en kwelwater monsters genomen. De gemeten concentraties van de vier peilbuizen liggen ruim onder de risicogrenzen⁵ die het RIVM landelijk heeft berekend en ruim onder de indicatieve niveau's voor ernstige verontreinigingen (INEV). De grondwatermeting op de locatie van de bodemming met uitschieter heeft geen verhoogde waarden laten zien. Voor het ondiepe en diepe kwelwater geldt dat de concentraties PFOS, PFOA en overige PFAS niet verhoogd zijn gemeten en dat de risicogrenzen en INEV's niet zijn overschreden. Bijgevoegd treft u de rapportage aan.

Het oudere, vervuilde slib in de voor de Hedwige liggende Scheldeschorren wordt afgevoerd naar het Rijksdepot in het Hollands Diep voor zover dit nodig is gelet op de aanwezige vervuiling. Het gaat om een laag van 1,5 meter die afgegraven wordt in het kader van de werken.

Voor de beoordeling van de invloed van (nieuwe kennis van) PFAS op het Natuurpakket Westerschelde heeft Deltares in november 2021 een notitie opgeleverd. Deltares heeft hiervoor aansluiting gezocht bij een notitie die Imares in 2010 heeft opgesteld. De conclusie van Imares was dat een met de Westerschelde aaneengesloten nieuw natuurgebied in of aan de Westerschelde dezelfde natuurkwaliteit en ontwikkelingsmogelijkheden zal hebben (qua verstoring door verontreinigingen) als bestaand areaal van de Westerschelde. Deltares heeft op basis van de recente data van zwevend stof en recent aangeslibd materiaal in en langs de Westerschelde dezelfde conclusie getrokken.

Daarbij heeft Deltares twee aanbevelingen meegegeven:

- Onderzoek te doen naar de grond die niet afgegraven wordt, maar mogelijk door erosie (als na afgraving van de dijk eb en vloed terug is gekeerd) in het Hedwigegebied terecht zal komen. Dit is inmiddels in overleg met ons door de Vlaamse Waterweg opgepakt. De eerste stap hierbij is te bepalen waar er sprake kan zijn van erosie en hoeveel dit naar verwachting zal zijn. We verwachten het rapport hierover binnenkort te ontvangen.
- De tweede aanbeveling betreft aanvullende metingen, gericht op de kwaliteit van vers aangeslibd materiaal, vooral van nabij de Vlaams-Nederlandse grens. De WUR heeft in overleg met Deltares aantallen en locaties te nemen slibmonsters bepaald en voert de komende maanden de metingen uit. Op de kaart hiernaast zijn de locaties waar de slibmonsters worden genomen weergegeven. De planning is om de monsters nog deze maand te nemen.

In het kader van het herzieningsverzoek met betrekking tot het rijksinpassingsplan heeft daarnaast Antea op ons verzoek bekeken of de huidige kennis tot andere conclusies in de milieueffectrapportage behorende bij het rijksinpassingsplan had geleid. Antea bevestigt bovenstaande conclusie dat een met de Westerschelde aaneengesloten nieuw natuurgebied in of aan de Westerschelde dezelfde natuurkwaliteit en ontwikkelingsmogelijkheden zal hebben als de bestaande natuur. Zij geeft daarmee aan dat de huidige kennis niet tot andere conclusies in de milieueffectrapportage zou hebben geleid. Dit omdat in de milieueffectrapportage en de besluitvorming destijds is meegewogen dat de Hedwigepolder bij het toelaten van eb en vloed ook te maken zal hebben met de verontreinigingen die in de Westerschelde aanwezig zijn.

⁴ [Bodemkwaliteitskaart PFAS Zeeuws-Vlaanderen \(overheid.nl\)](#).

⁵ <https://www.rivm.nl/sites/default/files/2021-07/Memo%20risicogrenzen%20voor%20Interventiewaarden%20PFAS.v1.1.pdf>

In navolging op het debat van vrijdag 11 februari jl. in Provinciale Staten is aan het ministerie van LNV, de minister voor Natuur en Stikstof, het verzoek over gebracht om, voordat eb en vloed terugkomt in het gebied, te garanderen dat de kwaliteit van de landbodem niet verslechtert met PFAS, ook als die landbodem inmiddels onder water is gezet en als waterbodem geldt. Hierbij is aangegeven dat naast de afwegingen op basis van de regelgeving ook de gevoelens en onrust in de Zeeuwse samenleving hierbij moeten meewegen.

Update april: Zodra de antwoordbrief is ontvangen zal deze ook met uw Staten worden gedeeld. Wij verwachten dat dit binnen enkele weken het geval is.

Verantwoordelijke partij: Provincie Zeeland voor bovenstaande beschreven acties

Waterdunen

In de eerste plaats zijn binnen het gebied Waterdunen extra bodemmetingen uitgevoerd. Deze bodemmetingen gaven extra zekerheid over de aanwezigheid van PFAS in de bodem voorafgaand aan grondoverdracht. De metingen bevestigen het beeld uit de Bodemkwaliteitskaart Zeeuws-Vlaanderen dat er in het gebied geen bijzondere PFAS-verontreinigingen worden aangetroffen.

Een extra punt van aandacht is PFAS in het water dat in het gebied wordt gelaten. Hoewel ter hoogte van de waterinlaat van Waterdunen er in veel grotere mate menging van water komende uit Vlaanderen via de Schelde en Kanaal Gent-Terneuzen met water van de Noordzee is opgetreden, is het verstandig geacht extra metingen plaats te laten vinden. Het water wordt in het gebied toegelaten sinds september 2019. Bemonsteringen (slib en water) hebben plaatsgevonden op 2 en 3 februari 2022.

Update april: In Waterdunen zijn in 2020 ten behoeve van de grondoverdracht met Molecaten en ten behoeve van de aanleg van het recreatiepad grondmonsters genomen en, naast andere analyses, analyses op PFAS uitgevoerd. Zowel voor de grondoverdracht als bij de aanleg van de recreatiepaden zijn de rapporten gedeeld met de betrokken partners en afgestemd met de gemeente Sluis. Bijna alle betreffende mengmonsters die zijn geanalyseerd voldeden aan de achtergrondwaarde, categorie landbouw en natuur. In een tweetal mengmonsters, die geanalyseerd zijn ten behoeve van de aanleg van het recreatiepad, zijn overschrijdingen van de achtergrondwaarden gevonden, echter deze zijn beperkt verhoogd (categorie wonen en industrie) en extra veiligheidsmaatregelen voor de uit te voeren werkzaamheden waren niet noodzakelijk.

In Waterdunen zijn PFAS / PFOS metingen gedaan in het slib wat zich sinds de opening van de getijdenduiker in 2019 heeft gevormd. Ook zijn er enkele oppervlaktewatermonsters genomen. Insteek van het onderzoek was om de bovenste laag, de sliblaag die zich heeft gevormd na de opening van de getijdenduiker, te onderzoeken. De onderzoeksresultaten zijn getoetst aan de landelijke normen voor het toepassen van grond en baggerspecie op landbodem. Uit het onderzoek is naar voren gekomen dat de gemeten gemiddelde waarden PFAS en PFOS in het oppervlaktewater ruim onder de risicogrenzen (Risicogrenzen ten behoeve van de vaststelling van Interventiewaarden voor PFOS, PFOA en GenX) liggen van het RIVM. Voor de metingen in het slib is Waterdunen in een vijftal deelgebieden opgedeeld. In deze deelgebieden zijn monsters genomen. Van deze monsters is een mengmonster gemaakt. Daarin zijn de PFAS en PFOS waarden gemeten. Daarbij dient te worden opgemerkt dat door de beperkte opbouw van het slib sinds de opening van de getijdenduiker niet uit te sluiten is dat slib aanwezig voor de opening van de duiker is meegenomen in de monsters. Uit de metingen is naar voren gekomen dat in alle vijf de deelgebieden voor PFAS de achtergrondwaarden niet worden overschreden, dit geldt ook voor PFOS, behalve op één deelgebied. Daar is de achtergrondwaarde voor PFOS verhoogd wat resulteert in een classificering wonen en industrie. Deze beperkte verhoging is niet te verklaren door het water uit de Westerschelde gezien de gemeten waterkwaliteit en slibmetingen in Waterdunen in de andere deelgebieden.

Verantwoordelijke partij: Provincie Zeeland (voor wat betreft beschreven acties)

d. Grondwatermetingen

In de vorige voortgangsbrief is aangekondigd dat in het kader van monitoring KRW (Kader Richtlijn Water) in afstemming met andere provincies een driejaarlijkse centrale monstername ronde wordt gehouden waarbij de parameter PFAS is toegevoegd aan het analysepakket.

De geplande bemonsteringen hebben vertraging opgelopen door aanpassingen vanuit het platform meetnetbeheerders en zijn nog niet volledig afgerond. Wij zullen de resultaten in een volgende voortgangsbrief met u delen.

Update april: Inmiddels zijn de resultaten van 28 meetpunten bekend. In totaal zijn er 10 verschillende PFAS in het grondwater waargenomen. 28 types PFAS zijn niet boven de detectielimiet aangetroffen. PFOA en PFBA zijn verreweg de meest aangetroffen PFAS verbindingen. Zodra alle analyseresultaten van de bemonsteringen zijn ontvangen worden deze in een rapportage verwerkt. De eerste resultaten komen overeen met het [RIVM-rapport](#) dat op 13 december 2021 is gepubliceerd, waaruit blijkt dat in heel Nederland PFAS in het grondwater kunnen zitten.

In 2020 heeft RIVM Indicatieve Niveaus voor Ernstige Verontreiniging (INEV) van grond en grondwater met PFOA, PFOS en GEN-X afgeleid. In juli 2021 heeft RIVM nieuwe risicowaarden berekend welke als INEV kunnen worden gehanteerd. Deze waarden worden op geen enkele van de onderzochte locaties overschreden en liggen daar ruimschoots onder.

Verantwoordelijke partij: Provincie Zeeland

e. Zienswijze vaargeulonderhoud Westerschelde

Wij hebben een zienswijze ingediend op de ontwerpbesluiten voor het vaargeulonderhoud Westerschelde in het kader van de ontgrondingenwet en waterwet, en eerder ook al in het kader van de vergunningaanvraag op grond van de Wet natuurbescherming. Bij de verlening van de vergunning voor de ontgrondingenwet betoogt Rijkswaterstaat dat vanuit het Besluit bodemkwaliteit een bodemonderzoek is vereist en is uitgevoerd. Bij het verlenen van de definitieve vergunningen hebben Rijkswaterstaat en het ministerie van LNV onze zienswijzen beantwoord. Hierbij vormen de bodemonderzoeken voor de vaargeul van de afgelopen twee jaar voor wat betreft metingen op het gebied van PFAS een belangrijk element.

Wij hebben na de vergunningverlening deze waterbodemonderzoeken ontvangen. Uit de metingen blijkt dat de zandige baggerspecie uit de vaargeul slechts nauwelijks tot geen gehalten aan PFAS bevat. In de wetenschap dat PFAS zich met name aan slibdeeltjes bindt en minder aan zand en door het vele vaargeulonderhoud dat er plaats vindt, is het logisch dat er minder PFAS wordt aangetroffen op deze locaties. Wij hadden graag eerder beschikking gehad over deze onderzoeken, omdat deze extra informatie over de verspreiding van PFAS in de Westerschelde bieden.

Voor een zorgvuldige en juiste afhandeling hebben wij voor het indienen van de zienswijze ingenieursbureau Tauw ingeschakeld. Tauw is gevraagd om naar aanleiding van de ontvangen nota van antwoord op de ingediende zienswijze en de waterbodemonderzoeken, eveneens te beoordelen en advies te geven of er aanleiding is om beroep aan te tekenen.

Gezien de uitkomsten van de metingen blijft het vaargeulonderhoud passend binnen de normen en voorwaarden van het handelingskader PFAS. Dit zal geen belemmering voor hergebruik (storten/verspreiden) opleveren. Daarnaast is aangegeven op welke wijze de komende jaren met waterbodemonderzoek gecontroleerd wordt dat er geen met PFAS-vervuilde grond (buiten de normen van het handelingskader PFAS) wordt opgebaggerd en gestort. Bovendien wordt geconstateerd dat onze zienswijzen in voldoende mate zijn beantwoord, en deels door de uitkomsten van de bodemmetingen niet meer relevant waren.

Op grond van de beschikbare informatie is geadviseerd om geen beroep in te stellen. Dat advies hebben wij gevolgd.

Aangezien er de komende periode ook voor verschillende havens langs de Westerschelde baggervergunningen moeten worden afgegeven en op dergelijke locaties sprake is van verschillend soort materieel hebben wij Rijkswaterstaat gevraagd hierover vroegtijdig overleg te voeren en informatie/ gegevens te verstrekken, zodat aan de voorkant duidelijk is of bij specifieke vergunningen PFAS een rol speelt.

Update april: De kwaliteit van het te baggeren materiaal wordt voorafgaand aan de bagger- en verspreidingswerkzaamheden onderzocht op een pakket aan parameters in overeenstemming met het Besluit Bodemkwaliteit en PFAS, overeenkomstig het Handelingskader voor hergebruik van PFAS-houdende grond en baggerspecie. Daarmee is het Besluit bodemkwaliteit het slot op de deur om te voorkomen dat materiaal wordt verspreid in de Westerschelde wat niet voldoet aan de gestelde eisen.

Naast de waterwetvergunning en melding in kader van het Besluit bodemkwaliteit worden deze baggeractiviteiten ook getoetst aan de kaders van de Wet natuurbescherming. Op dit moment ligt de ontwerpvergunning Wet natuurbescherming ter inzage voor het op diepte houden van de Sloehavens. Provincie Zeeland is bevoegd gezag voor de vergunning Wet Natuurbescherming.

Gezien de recente ontwikkelingen rondom vervuiling met PFAS van de Westerschelde hebben wij in deze (ontwerp)vergunning Wet natuurbescherming een voorschrift opgenomen die verplicht tot het tweejaarlijks rapporteren van het waterbodemonderzoek met betrekking tot PFAS in de Sloehaven. Door het tweejaarlijkse waterbodemonderzoek naar PFAS en de verplichte toetsing aan het Besluit bodemkwaliteit (en het Handelingskader PFAS) door Rijkswaterstaat, kunnen we met voldoende zekerheid stellen dat er geen materiaal wordt verspreid met onverwacht hoge gehalten of uitschieters. Daarmee wordt in relatie tot de Wet natuurbescherming significante effecten op de instandhoudingsdoelen uitgesloten.

Verantwoordelijke partij: Provincie Zeeland (afweging indien bezwaar) en Rijkswaterstaat

f. SPUK aanvraag PFAS onderzoek Seaspray

Onderzoeksinstituut KWR voert een pilotonderzoek uit in opdracht van de waterwinbedrijven naar Seaspray en PFAS. In februari is door de gezamenlijke Nederlandse kustprovincies de offerte van KWR besproken voor de uitbreiding van dit onderzoek met aanvullende metingen in opdracht van de provincies.

Daarbij is geconstateerd dat voorafgaand aan het uitzetten van een opdracht voor het uitvoeren van metingen, dan wel meedoen aan de pilot van KWR, de provincies eerst meer duidelijkheid omtrent de onderzoeksopzet willen verkrijgen. Afgesproken is om een derde partij te benaderen die de provincies hier mogelijk in kan adviseren.

Update april: Eind maart heeft een verkennend gesprek met een derde partij plaatsgevonden, en is naast de kustprovincies Rijkswaterstaat aangehaakt als deelnemer in dit proces. Op dit moment wordt door de benaderde partij gewerkt aan een onderzoeksvoorstel.

Verantwoordelijke partij: Provincie Zeeland i.s.m. kustprovincies

3. Verbeterpunten uit PFAS-dossier

a. Verdrag van Helsinki en Espoo – Grensoverschrijdende vergunningen

GS heeft u eerder bericht over de geformeerde werkgroep samen met de RUD en RWS om de informatievoorziening en de werkprocessen rondom de invulling van de verdragen van Espoo en Helsinki af te stemmen. In deze werkgroep worden nog steeds actuele en structurele onderwerpen besproken die zullen landen in de werkafspraken tussen genoemde partijen.

De provincie heeft de RUD Zeeland gevraagd om een voorstel te doen over ambitie scenario's inzake de taakuitvoering, met bijbehorende extra kosten. Op korte termijn wordt dit voorstel verwacht zodat hierna (budgettaire) keuzes kunnen worden gemaakt en structurele capaciteit bij de RUD kan worden gereserveerd om uitvoering te geven aan de opdracht.

Conform wat eerder is gemeld worden adviesaanvragen ook aan Rijkswaterstaat doorgestuurd. Rijkswaterstaat heeft een advies uitgebracht naar aanleiding van het openbaar onderzoek voor een aanvraag om omgevingsvergunning van Indaver Antwerpen. In dit advies is ingegaan op de mogelijke consequenties van de aangevraagde vergunningswijziging voor de waterkwaliteit aan de hand van een zogenaamde immissietoets. Tevens is de aanvraag getoetst aan de vigerende Europese regelgeving. Rijkswaterstaat concludeert het volgende:

- De aangevraagde lozing verhoudt zich niet tot de Europese verplichting om de lozing van prioritair stoffen stop te zetten of geleidelijk te verminderen.
- De aangevraagde lozingsruimte is zodanig hoog dat dit onverenigbaar is met de boogde waterkwaliteit in de Westerschelde.
- Het is onduidelijk of er voldoende inspanning geleverd wordt en of Indaver de best beschikbare technieken toepast bij het zuiveren van het afvalwater op PFAS voordat het op de Westerschelde wordt geloosd.

In het advies verzoekt Rijkswaterstaat om de aangevraagde verruiming niet zonder meer te vergunnen, maar eerst meer onderzoek te laten doen naar de toepassing van best beschikbare technieken en de hoeveelheid te lozen PFAS-verbindingen. Daarnaast wordt gevraagd om aanvullende voorschriften op te nemen om de waterkwaliteit en het behalen van de milieukwaliteitsdoelstellingen in de Westerschelde te waarborgen en om strijd met de Europese richtlijnen te voorkomen.

Toezeggingen

Update april: In de Commissie Strategische Opgaven van 18 maart heeft gedeputeerde Van der Velde toegezegd op een aantal punten schriftelijk terug te komen. Over de plastic korrels treft u onder onderdeel 1c een update aan.

In de Commissie Strategische Opgaven van 18 maart 2022 is daarnaast gevraagd of PFAS nog van invloed is op de plannen om zoet water parallel aan het Kanaal Gent-Terneuzen vanuit Vlaanderen aan te voeren. De afgelopen tien jaar is op initiatief van verschillende partijen onder de noemer Robuust Watersysteem Zeeuws Vlaanderen gestudeerd op diverse mogelijkheden. Wanneer dit leidt tot concrete initiatieven dan is de waterkwaliteit, en daarmee vanuit de huidige wetenschap ook PFAS, een belangrijk onderdeel daarin. Vooralsnog is dit initiatief, of daaruit voortkomende initiatieven, nog niet in een stadium dat hier concreter al iets over te melden is.

Wij beschouwen de toezegging om op deze twee punten terug te komen daarmee afgedaan.

Met vriendelijke groet,

Gedeputeerde Staten,

Drs. J.M.M. Polman, voorzitter

A.W. Smit, secretaris

Bijlagen:

1. Water- en slibonderzoek PFAS Waterdunen

U wordt verzocht om in uw correspondentie steeds het zaaknummer te vermelden.